

### ግልጽ ደብዳቤ ለኢትዮጵያ ፌደራል መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር

ለተከበሩ የኢትዮጵያ ፌደራል መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር ዶክተር አቢይ አህመድ

ክቡር ሆይ፡

ይህንን ደብዳቤ ስጽፍ ለክቡር ጠቅላይ ሚኒስትር ዶክተር አቢይ አህመድ ያለኝን ከፍተኛ አክብሮትና ድጋፍ እየሰጡሁ ነው። ባለፉት 27 ዓመታት ኢትዮጵያዊነታችን ተገፎ፣ ማንነታችንን ጠፍቶ፣ ክብራችን ተወስዶ ለሰው ልጆች የተሰጠው ሰብአዊ መብታችን ተወግዶ፣ በማንነታችን ብቻ በመታሰር፣ በመገደል፣ በመሰደድ፣ ያሳለፍነው ስቃይ ተነግሮም ተጽፎም አያልቅም። ምናልባት ታሪክ ጸሐፊዎች ዘግበው ይህንን በሰው ታሪክ ዘመን ውስጥ ተሰርቶ የማያልቅ ግፍ ለልጅ ልጆቻችን ያስተላሉ። በማለት ተስፋ አደርጋለሁ። ይህም ተስፋ ለበቀል ሳይሆን እንዲህ ዓይነቱ ጭካኔ እንዳይደገም ትምህርት እንዲሆን ተብሎ ነው። ታላቁ የኢትዮጵያ ፈላስፋ ዘርዳዎቅብ እንዳለው “ንፉጎች ምንም እንኳ የሃብት ባለጸጋዎች ቢሆኑ ጠገብኩን ስለማያውቁ” የሰጠውን ልጅ ከመብላት አይመለሱም ይላል። እናትን ልጇዋን ገድለው እሬሳው ላይ አንድትቀመጥ አድርገዋል፤ ጉድጓድ ቆፍረው በቁማቸው ብዙ ሰዎችን ቀብረዋል፤ የአማራ ሴቶችን እንዳይወልዱ መካን የሚያደርጋቸውን መድኃኒት እንዲወስዱ ተደርገዋል፤ ቦሌ አካባቢ የምትኖር እመጫት ቤቷ ውስጥ ሆኖ ልጇን ስታጠባ ቤቷን በቡልዶዘር ደምስሰው ከነልጁ ገድለው ቦታውን ወስደው ቤታቸውን ሰርተዋል፤ የቀድሞው የትግራይ ነፃ አውጭ አባል የነበሩት አቶ ገብረመድሕን አርያ በማስረጃ እንዳረጋገጡት አራት ሚሊዮን አማራ በጅምላ ተገድሏል፤ የወያኔ መንግሥትም 3.5 ሚሊዮን አማራ የደረሰበት አይታወቅም በማለት አምኗል፤ በመረጃ የተረጋገጠ በብዙ ሺህ የሚቆጠር አሮሞ በጅምላ ገድለዋል፤ በብዙ ሺህ የሚቆጠር የፖለቲካ እስረኞች እስር ቤት ይገኛሉ። ይህንን ሁሉ ሲያደርጉ ድርጊቱን ያዩት እንደጀግንነት ነበር። ግን የእነሱ ጀግንነት በአገር ያሉ ሆዳዎችና ደላላዎች ከዚያም በውጭ ኃይል መረዳታቸውን ዘንግተው ለ27 ዓመታት ሲደነፉ እንደነበር ለሁላችንም ግልጽ ነው። ግን አምስት ሚሊዮን የማይሞሉ ዘጠና አምስት ሚሊዮን የሚሆነውን ሕዝብ እንደከብት እንዳዋለን ሲሉ ያሳዩት ትዕቢተኝነትና ትምክህተኝነትን እንጂ ጀግንነትን አይደለም። ጀግንነት ማለት እንደ አሮሞው ፈረሰኛ፣ እንደ አማራው አርበኛና እንደ መላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ተባብሮ ጣሊያንን ድል አድርጎ ትግራይን ነጻ አውጥቶ ለትግራይ ሕዝብ አስረክቦ ወደ አገሩ የተመለሰው ነው ጀግና ማለት። ባንዳና የቀን ጅብ ከሆዱ በስተቀር አገር የለውም፤ ለባንዳና ለቀን ጅብ አገር ሕዝብ ለሚለው ስሜት የለውም። አንድ የአሜሪካ ፈላስፋ እንደጻፈው ከአለፈው ታሪክ የማይማር ሕብረተሰብ እጣ ፋንታው ሞት ነው ይላል። ለ27 ዓመታት መልሰው መላልሰው የኢትዮጵያን ሕዝብ አጭብርብረዋል። አሁን ግን ሕዝብ ነቅቷል። እርስዎ የዚህ ሕዝብ ንቃት ትግልና ደም ውጤት ኖት። እርስዎ ትከሻ ላይ ያረፈው ሸክም ከባድ ነው። ከሕዝቡ ጋር ሆነው “ሁኔታውን” እየተቆጣጠሩ በቅደም ተከተል ከባለሞያዎች ጋር በተረጋጋ መንፈስ በመወያየት ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ክቡርነትም በሰጡት መመሪያ መሰረት እንደሚከናወን ተስፋዬ ነው። ይህንን አጭር መግቢያ ከአደረኩ በኋላ የሚከተሉትን የለውጥ ታሪካዊ ሂደት ለክቡርነትም ሳቀርብ በታላቅ አክብሮት ነው።

### የመተዳደሪያ ደንብ ወይም “ሕገ መንግሥት” እና የማሻሻያ ኮሚሽን

1. ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሰጡት መምሪያ መሰረት ለመደምርም ሆነ ለመቀነስ ለውጥ ያስፈልጋል። በቅደም ተከተል ደረጃ ስንመለከተው “የሕግ የበላይነት” የዲሞክራሲ መስፈረት ነው እንላለን። ስለዚህ የለውጡ መጀመሪያ የአገራችን መተዳደሪያ ደንብ ነው፤ ይህም ማለት “ሕገ መንግሥት” ማለት ነው። ይህ የዲሞክራሲ መሰረቱ ወይም ምሳሌ ነው ማለት እንችላለን። የኢትዮጵያ ሕዝብ ችግር የሚፈታው አንድ ጎሳ ሌላውን አሸንፎ ሳይሆን በዲሞክራሲ ነው፤ የግልሰቡ ሰብአዊ መብት ከተጠበቀ የሁላችንም ተጠበቀ ማለት ነው። ስለዚህ ጠቅላይ ሚኒስትሩ “ሁኔታው” በፈቀደ ጊዜ የሕገ መንግሥቱን “ማሻሻያ ደንብ” አርቃቂ ኮሚሽን መሰየም አስፈላጊ ነው እላለሁ። ይህ በቅደም ተከተል ከምንም በፊት መደረግ አለበት።
2. ሕገ መንግሥቱ የኢትዮጵያን ልዑላዊነት ማንጸባረቅ አለበት፤
3. ሕገመንግሥቱ በጎሳ የተከፋፈለውን ክልል አሻሽሎ የዜጎችን እፈለጉበት ክፍለ አገር የመኖር መብት ማስከበር አለበት፤
4. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ነጻ የሆነ “ፍርድ ቤት” ይኖረናል ማለት ነው፤
5. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ነጻ የሆነ “የምርጫ ቦርድ” ይኖረናል ማለት ነው፤

6. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ የዜጋ “ሰብአዊ መብት” ተከበረ ማለት ነው፤
7. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ “የሕግ በላይነት” ተከበረ ማለት ነው። ማንም ሰው ቢሆን ከሕግ በላይ ሊሆን አይችልም
8. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ “የአገልግሎት ዘመን” ተገደበ ማለት ነው
9. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ መንግሥት በማንኛውም ኃይማኖት ውስጥ ጣልቃ አይገባም ማለት ነው፤
10. ሕገ መንግሥቱ ከተሻሻለ ሁሉም ሃይማኖት ከፖለቲካ ፍጹም ነጻ ይሆናል ማለት ነው፤

**የእርቅ የፍቅር የሰላምና የእኩልነት ስምምነት**

የአገራችን ችግር ከደቡብ አፍሪቃ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ ስለዚህ አፍሪካውያንና አውሮፓውያኖችን እንዲት እንደተስማሙ ከግንዛቤ ውስጥ አስገብቶ የስምምነት ውል መዋዋል አስፈላጊ ነው። ደቡብ አፍሪካ የቤሔራዊ ስምምነት ቀን ብለው በየዓመቱ ይከበራል፤ ይህም ቀን የተመረጠው ሁሉም ወገን ተስማምተው ነው፤ እዚህም ስምምነት ላይ የተደረሰው ያለፈውን ችግር በሚገባ ተወያይተውና የተሰራውን በደልና ጥፋት አምነው ነው፤ ይህ ከአልሆነ የአለፉት ጥፋቶች ሊታረሙ አይችሉም፤ ጥፋት የሚታረመው ጥፋት መሆኑን አጥፊው ጥፋቱን ሲያምን ነው፤ ይህ እንደሚሳሌ ተወስዶ እትዮጵያም ውስጥ ይህንን ጉዳይ የሚያጠና ኮሚቴ ተሰይሞ በሚከተሉት ነገሮች መወያየት ይኖርበታል [መላ ኢትዮጵያውያን የሚያስማማ ቀን “የአድዋ ድል ቀን” ይመስልኛል]፤

1. የትግራይ ሕዝብ ነፃ አውጭ ግንባር አማራ የትግራይ ሕዝብ ጠላትና የቅኝ ገዥው ስለሆነ መጥፋት አለበት የሚለውን “አዋጅ” [Manifesto] ትክክል ያለመሆኑን ከይቅርታ ጋር ለትግራይ ሕዝብ ሲያሳውቅ፤
2. እትዮጵያ የምትባል አገር ከዚህ በፊት አልነበረችም፤ የተፈጠረጭው የዛሬ መቶ ዓመት በምኒልክ ዘመን መንግሥት ነው የሚለውን ፕሮፓጋንዳ ስህተት መሆኑን ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሲያሳውቅ፤
3. በግፍ በጎሳቸው ማንነት ብቻ ለተገደሉትና ለዚህ ሁሉ እልቂት በሃላፊነት ተጠያቂዎችን ለፍርድ ሲያቀርቡ፤
4. በዝርፍያ የተወሰዱትን ንብረቶች መልሶ ለባለቤቱ ሲያስረክቡ፤
5. በስርቅት የተወሰዱትንና በውጭ አገር ባንኮች የተቀመጡትን የአገር ገንዘብ ሲመልስ፤
6. በተዘረፈ የአገር ገንዘብ ለትግራይ ልማት ተብሎ የተከማቸውን ሃብት ለመንግሥት ሲመለስ፤

እነዚህ ከቡዙ በጥቂቱ የተዘረዘሩት በመረጃና በጥናት ተደገፈው ሲከናወኑ ኢትዮጵያ አገራችን ሂደት ላይ እንደተጻፈው “በመልካሙ ትውልድ” ያለፈውን ስህተት አርሞ እውነተኛ ፍቅር፤ እውነተኛ ሰላም፤ እውነተኛ ይቅርታ፤ እውነተኛ ምሕረት፤ በስራ ላይ ሊውል የሚችል እውነተኛ አስተዳደር ይመጣል ብዬ አስባለሁ።

**የመደመርና የመቀነስ ማስተካከያና ማስማሚያ፡ ታሪካዊ ለውጥ**

1. ለመደመር መቀነስ ያስፈልጋል፤ የአንድ አገር ኢኮኖሚና የመንግሥት መዋቅር በአንድ አናሳ ጎሳ የበላይነት ሊቀጥል አይችልም። እርስዎ በሰጡት መመሪያ መሰረት አስቸካይ ለውጥ ያስፈልጋል። ለምሳሌ የጦር ኃይሉ 400 ጂኔራሎች አሉት። እዚህ ላይ ለመደመር የግድ መቀነስ ያስፈልጋል። በሕዝብ ብዛት ከተተመነ ትግራይ ከአለው ሕዝብ አንጻር ድርሻው 20 ጂኔራሎች ይሆናሉ። የግድ 380 ጂኔራሎች መቀነስ ይኖርባቸዋል፤ ከዚህም ሌላ ብዙ የጦር መኮንኖች የአየር ኃይል ወጣት አብራሪዎች ከስራቸው ተባረው በውጭ አገር ያሉት ሁሉ ወደ አገራቸው ተመልሰው የለዉጡ ተካፍይ ሆነው እንዲሰሩ ማድረግ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ለወጡት ለውጥ ትልቅ አስተዋጽኦ ስለሚያደርግ ይህንን ጉድድ የሚያጠና ኮሚሽን በአስቸኳይ ቢሰየም ለውጡ በተግባር ሊከናወን ይችላል የሚል እምነት አለኝ፤ ከዚህም በላይ ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሉት መከላከያው የአንድ ጎሳ ከመሆን አልፎ ኢትዮጵያነትን ያንጸባርቃል ብዬ አምናለሁ።
2. በዚህ ዓይነት በመንግሥትም ሆነ በግል ያሉ የኢኮኖሚና የፖለቲካ አውታሮች በቅጡ በታሰቡ ሂሳቦች በመደመር፣ በመቀነስ፣ በማባዛትና፣ በመከፋፈል፣ እየተተመኑ መስተካከል ይኖርባቸዋል ብዬ አምናለሁ። እኩልነት ሊመጣ የሚችለው የጨዋታው ሚዳ ሲስተካከል ነው፤

3. የፖለቲካ ለውጥ ለማድረግ አሁን በሥልጣን ያለው መንግሥት ለውጥን ተቀብሎ “የሕዝብ መንግሥት በሕዝብ ተመርጦ ሕዝብን እንዲያገለግል” [ከዩናይትድ ስቴትስ ፖለቲካ ራዕይ የተወሰደ] ማድረግ ታሪካዊ ግዴታ አለበት ብዬ እገምታለሁ፤
4. አንድ መቶ የሚሆኑ የፖለቲካ ፓርቲዎች ለሚያስፈልገው ለውጥ [በዓለም ውስጥ የሌለ የፖለቲካ ምስቅልቅል] ትልቅ እንቅፋት ስለሚሆኑ ከሕዝብ ጋር ተቀላቅለው ያላቸውን የፖለቲካ ራዕይ እንዲያካፍሉ ማድረግ አስፈላጊ ነው እላለሁ። ይህ ካልሆነ ሕዝብ ያመጣውን ስር ነቀል ለውጥ ስለሚያበላሻው በሚሻሻለው ሕገ መንግሥት መደንገግ ይኖርበታል። ይህ የእምነት ጉዳይ ሳይሆን የሕዝብ መብት ጉዳይ ነው፤ ማለትም ከላይ እንደተጠቀሰው “የሕዝብ መንግሥት በሕዝብ ለሕዝብ” የሚለውን የዲሞክራሲ ምስረታ ያበላሸዋል፤
5. የሽግግር መንግሥት ይቋቋም የሚሉ ወገኖች አሉ፤ ይህ ሃሳብ ተመልሶ ጭቃ ዉስጥ መግባት ይሆናል፤ ማለትም ወያኔ ኢትዮጵያን ለመያዝ ሲዘጋጅ ያደራጀው ካድሬ ዓይነት የሽግግር መንግሥት ይሆናል። ሕዝብ ያልመረጣቸውን የፖለቲካ ካድሬዎችን በመምረጥ ተጠሪነታቸው ለመለስ ዜናዊ እንዲሆን በማድረግ የገዥና የተገዢ “ሁኔታ” የተፈጠረበት መሆኑን ከግንዛቤ በማስገባት ሕዝብ የከፈለውን መስዋዕትነት ለጥቂት ተጠቃሚዎች ማድረግ አግባብ ያለመሆኑን መጠቆም አስፈላጊ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።
6. በመንግሥት ስር የሚተዳደሩ ድርጅቶች ማለትም የኢትዮጵያ አየር መንገድ፤ የሕዝብ መገናኛ [ቴሌኮሚኒኬሽን] የመብራት ሃይል የመሳሰሉትን በግል ንብረት ሆነው እንዲተዳደሩ ለማድረግ የቀረብውን ሃሳብ ተግባራዊ ለማድረግ የግድ መቆየት ይኖርበታል፤ ይህም ማለት ዉሳኔውን የሚወስነው አካል በቀጥታ ሕዝብ የሚመርጠው ምክር ቤት መሆን አለበት ብዬ አምናለሁ።

**የዓለም አቀፍ ታሪካዊ ፖለቲካ ሂደት አጭር ታሪክ፤ “ሁኔታ” ፈጣሪ ኃይል ነው።**  
**[ምሳሌ እንዲሆን በማለት የቀረበ]**

የክቡር ጠቅላይ ሚኒስትሩን ታሪካዊ አመጣጥ በርካታ ኢትዮጵያውያን በተለያዩ መልኩ ተናግረዋል፤ እርስዎም እዚህ ታላቅ ሃላፊነት ላይ ለመድረስ የነበረዎን ፍላጎት በግልጽ አስቀምተውታል። አንድ የሃይማኖት አባትም “በፈር አን ቤት ያደገ ሙሴ” በማለት አመጣጡን ገልጸውታል። ነገር ግን ይህንን መታደል ስንቶቹ መሪዎቻችን [የቀድሞው] ናቸው በስራ ላይ አውለው ዘላለማዊ ሊሆን የሚችለውን ታሪክ የሰሩት? ሙሴ እተባለው ስፍራ ላይ ሳይደርስ አልፋል። የኢትዮጵያ ታሪካዊ ሂደት ረጅም ነው። ግን መንገዱ ዙሪያ ጥምጥም ስለሆነባት ከመዘር አልፋ መንገዷን ልትቀጥል አልቻልቻችም። ነገር ግን ፈርአን ቤት ያደገው ሙሴ መንገዷን ይዞ እንድትራመድ ይመራት ይሆን? ይህንን ጥያቄ ወጣቱ ሙሴ ሊመልሰው አይችልም። መልሱ ያለው እኛ ጋር ነው፤ በከንቱ ውዳሴ ጠልፈን መሪዎቻችን እንዳንጥለው ጥንቃቄ ማድረግ የኛ ኃላፊነት ነው። ሙሴ ሰው ስለሆነ በሰውነቱ መከበር አለበት። ሙሴ አምላክ አይደለም፤ እንደ አምላክም መመለክ የለበትም። ባህላችን በነጋሽ በአንጋሽ በአወዳሽ የተከበባች ነች። ጥያቄው እንዴት አድርገን ነው ከዚህ ባህል ጋር የምንላቀቀው ነው? የመጀመሪያው የዩናይትድ ስቴት መሪ ጆርጅ ዋሽንግተን በሕገ መንግሥቱ በተደነገገው መሰረት የስራ ማብቂያው ሲደርስ በአካባቢው ያሉት ሹማምንት ድል አድራጊ ስለሆነና እሱን የሚተካ አማራጭ ስለሌለ በንጉሠ ነገሥትነት እንዲቀጥል ሃሳብ ቀርቦለት ነበር። ግን ዋሽንግተን ጊዜያዊ የሆነውን ሹመት ሳይፈለግ ሕገ መንግሥቱ በሚያዘው መሰረት የአገልግሎቱ ዘመን ሲፈጸም ሥልጣኑን አስረክቧል። ይህ ባይሆን ኖሮ የዛሬዎ ዩናይትድ ስቴት አትኖርም ነበር። ሂሳብ ላይ እንደተጻፈው “መልካሙ ትውልድ ሲመጣ አገራችን ላይ የሚያልቅ ፍቅር፤ የሚያልቅ ሰላም፤ የሚያልቅ ንዋይ ይትረፈረፋል፤ የሰው ልጅ እኩልነት፤ ፍትሕ የሞላበት አገር ትሆናለች” ይላል። እዚህ ላይ ከአለፉት መሪዎች ምኒልክን መርጠን ታሪኩን ጨረፍ አድርገን ብንመለከተው የለውጥ “ሁኔታ” እንዴት እንደሚከሰት ያስረዳናል፤ ምኒልክ በዘመነ መሳፍንት የተከፋፈለቸውን አገር አንድ ለማድረግ ምክንያት ሆኗል፤ ማለትም “ሁኔታን” ፈጥሮአል። የተመዘዘነ ታሪካዊ ግንዛቤ እንዲኖረን በማለት ከዚህ የሚከተለውን እንመልከት፡

የመጀመሪያው የኢትዮጵያ ፕሮፊሰር አፈወርቅ ገብረ ኢየሱስ ስለ ዳግማዊ ምኒልክ ሲጽፍ እንዲህ ይላል፤ “በአማን ወልዱ ለሰሎሞን ወልደ ዳዊት።” ቀጥሎም የምኒልክን ታላቅነት በመደጋገም “ግሩም የግሩም ግሩም ይለዋል። የምኒልክንም ስም ሲተረጉም በተአምር አስመስሎ እግዚአብሔር ምን ይልክ ይሆን? ብሎ ይጠይቃል፤ ምንም እንኳን በአፈ ታሪክ የዳዊት ልጅ

የሰሎሞን የልጅ ልጅ ቢባል ምኒልክ ራሱን ችሎ የእግዚአብሔር መልክተኛ ነው ይላል። ምኒልክ አፈ ታሪክ ሳይሆን ታሪክ ነው። ፕሮፌሰር አፈወርቅ የምኒልክን ታሪክ ሲተርክ በመጽሐፍ ቅዱስ እንደተጻፈው “ወረደ ቃል” በሚለው መለኮታዊ ፍጥረት አስመስሎ ነው። ግን ምኒልክ የነይላ መለኮትና የሸዋረገድ ልጅ ስለሆነ በመለኮት ተፈጠረ ለማለት ሳይሆን እንደ እግዚአብሔር መልክተኛ አድርጎ ነው ታሪኩን የሚተርክው። ፕሮፌሰሩ ምኒልክን “ንጉሥ” ነው አይልም። ይህንንም ሲያስረዳ እንዲህ ይላል፤ “እግዚአብሔር ምኒልክን ላከ ማለት አነገሰ ማለት አይደለም፤ መንገሥም እነቴዎድሮስ እነዮሐንስ እነተክለ ጊዮርጊስ ስንቱ ሌላው ሁሉ ነግሶ አልነበረምን? ምኒልክ ግን አልንገሠም” ይላል ፕሮፌሰር አፈወርቅ፤ ነገር ግን ይህንን ጽሑፍ የሚያነቡ ወገኖች ምን ይሉ ይሆን? ዛሬ የምኒልክን ታሪክ የሚያጠፉ ኃይል ኢትዮጵያን ለመከፋፈልና አንድነቷን ለማጥፋት የሚደረግ ጥረት ነው። የኢትዮጵያ ባንዲራ የአንድነታችን ምልክት እንጂ የምኒልክ አይደለም፤ የወያኔ ባንዲራ የሚያመልክተው አሸባሪነትንና የአንድ ጎሳ የበላይነትን ነው። ይህ የሚያመልክተው ጊዜው ያለፈበት ትምክህተኝነትና ወገኝነትን ነው፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ አንድ ነው፤ ኢትዮጵያውነት የማንነቱ መገለጫ መለዮ ነው። የምኒልክም ሆነ የሌሎች ነገሥታት ሕይወት ታሪክ በቅጡ ቢጻፍ ትውልዳቸው ድፍን ኢትዮጵያ ነው፤ ማለትም በጋብቻ ከሁሉ ጎሳ ጋር የተሳሰረ ነው። ምኒልክ እናታቸው የጫጫ አሮሞ ናቸው፤ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ አያታቸው የዶቦ አሮሞ ናቸው፤ የድፍን ሸዋ አሮሞ ከግማሽ በላይ አሮሞኛ ተናጋሪ አማራ ነው። የክልል መንግሥት እስኪመጣ ድረስ በሰላምና በፍቅር የሚኖር ሕዝብ ነበር። እንግዲህ በአጭሩ የኢትዮጵያ ፖለቲካ ታሪካዊ ሂደት ከሞላ ጎደል ይህንን ይመስላል። አሁን በአንጻሩ መመልከት ያለብን የሌሎች አገሮች የፖለቲካ ሂደትን ምን እንደሚመስል ነው፤ እኛስ ከነሱ ምን መማር እንችላለን የሚለውን በአጭሩ እንመለከታለን።

እጅግ በጣም ዕውቅና የተሰጠው የዩናይትድ ስቴት ሕገ መንግሥት ነው። ፊላደልፊያ ከተማ ውስጥ በ1787 ዓ.ም የተጻፈው ሕግ መንግሥት 27 ጊዜ ተሻሽሎ ከሁለት መቶ ዓመት በላይ በቡዙ ትግል ሊቆይ ችሏል፤ ታሪካዊ ሂደቱ የተከናወነው በታላቅ ትግል ነው፤ የትግሉ መነሻ ዲሞክራሲ የሕግ በላይነት የጠቅላይ ግዛቶች መብቶች የሰብአዊ መብት በባርነት ስለሚገዙት ሰዎች፤ ስለፊዴራሽንና ኮንፌዴሬሽን ጉዳይ፤ የመናገር፤ የመጻፍ፤ የመሰብሰብ መብት ያካትታል፤ ትግሉ ከፍተኛ ስለነበር የአምባ ገንነት ባሕርይ ለአላቸው ግለሰቦች ምንም አይነት እድል አልተሰጣቸውም ነበር። ምንም እንኳ ዲሞክራሲ የሕገ መንግሥቱ አካል ሆኖ ቢታይም ግለሰቦች በተለያዩ መንገድ የሕግ የባላይነትን አጥፍተው የራሳቸውን ፍላጎትና ጥቅም ለማግኘት በየጊዜው የሕግ በላይነትን ለማጥፋት ሲጥሩ ይታያሉ። “ሁኔታ” ሲፈቅድ በዲሞክራሲ ምርጫ አሸንፈው ስልጣን አግኝተው መንግሥትን ይቆጣጠራሉ። ለምሳሌ ያህል የቪኒያት መሰረቱን እና የአዶልፍ ሂትለርን ታሪካዊ ፖለቲካ ሂደት ማየት ይቻላል። ዲሞክራሲ በአጋጣሚ ወይም በምኞት የሚመጣ ትዕይንት አይደለም። ሊቋቋም የሚችለው በትግል ነው፤ ሕብረተሰቡ እንደ አይኑ ብሌን ሊጠብቀው የሚገባ የሞት ሽርት ጉዳይ ነው። ከአመለጠ ለመመለስ በጣም አስቸጋሪ ይሆናል። ብዙ አገሮች የዩናይትድ ስቴትስን ሕገ መንግሥት ቃል በቃል ወስደው ሕገ መንግሥት አድርገው ነበር፤ ግን በተለያዩ ምክንያቶች አምባ ገንኞች ስራ ላይ አንዳይውል አድርገዋል፤ ለምሳሌ የፉሊፕኑ ፈርዲናንድ ማርቆስ የሊሊ ምክንያት ፈጥሮ በ1972 ዓ.ም. ሕገ መንግሥቱን ጥሶ ስልጣን ላይ ለመቆየት ያደረገው ጥረት ነው። ከዩናይትድ ስቴትስ የተወሰደው ሕገ መንግሥት ጠባቂ ስለአጣ በስራ ላይ ሊወልድ አልቻለም። በዚሁ አይነት የኢትዮጵያ ሕዝብ አጥንቱን ከስክሶ ደሙን አፍሶ ያወረደውን የአምባ ገንን አገዛዝ ተመልሶ እንዳይፈናጠጥበት አስፈላጊውን ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል።

ከዚህ በላይ በአጭሩ የተጠቀሰው ምሳሌ ርዕይተ ዓለማችንን ሰፋ አድርገን እንድናየውና በጥበብ አእምሮቻችንን እንድናጎለምሰው ይረዳናል በማለት ነው፤ መጽሐፈ ሲራክ ላይ እንደተጻፈው “ጥበብ አንድ ነው፤ በማያውቁት ሰዎች ዘንድ ፈጽሞ የማያስፈራ ነው” ይላል። ይህም ማለት በተለምዶ አባባል “ያለማወቅ ደፋር ያደርጋል” እንደሚባለው ነው። ወያኔን ደፋር ሊያደርገው የቻለው አስተዳደር ወይም ፍትሕ ወይም ነጻነት ምን እንደሆነ ስለማያውቅ ነው። ጫካ ውስጥ ተወልዶ ጫካ ወስጥ ስለአደገ ጫካውን ከአእምሮው ውስጥ ማውጣት ሲራክ እንዳለው ፈጽሞ አይቻልም። አፈወርቅ ገብረየሱስ እንዳለው “ባሩድ እንደሸተተው አውሬ ይቅበዘበዛል፤” አስሮም፤ ሰርቆም፤ ገድሎም፤ አይጠግብም። ከተቀሩት ወንድሞቹ ጋር ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሉት እርቅ ወርዶ በሰላም፤ በፍቅር፤ በዲሞክራሲ፤ በነጻነት መኖር አይፈልግም። እንግዲህ ይህ ከሆነ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ምርጫ ምንድነው? የሕዝቡን ፍላጎት ከማሟላት ሌላ ሊሆን አይችልም። እንዳለፈው ታሪኬ ወይም እትብቱ ተቆረጠ እያልን ሊሆን የማይችል ታሪክ መፈለግ ከምኞት አያልፍም፤ ሌላ ምርጫ የለንም፤ እኩለነትን የሕግ የበላይነትን አልቀበልም ያለውን ማሳመን በውዲታ ነው እንጂ በግድ አይሆንም፤ ተመልሶ እጫካው ልግባ ከአለ በእምቢልታ በከበሮ በእልልታ በጭብጨባ መሸኝት ታሪካዊ ግዴታችን ነው። ይህ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ውሳኔ አይደለም፤ ጠቅላይ

ሚኒስትሩ ዋና ስራቸው የሕዝብን ፍላጎት ማስፈጸም ነው። ይህንን ደግሞ በየጊዜው ለጠቅላይ ሚኒስትሩ ማስታወስ የሕዝቡ ግዴታ ነው። ዲሞክራሲ እንደዚህ በቀላሉ አይመሰረትም፤ ትግሉ ተጀምሮአል እንጂ አላለቀም።

ኢትዮጵያና ባንዲራዋ ለዘላለም ተከብረው ይኑሩ!

ወሰኔ ይፍሩ—ፕሮፌሰር

ቴኔሲ ስቴት ዩኒቨርሲቲ

ናሽቪል—ቴኔሲ—

አባሪ፡ ከዚህ ደብዳቤ ጋር በቅርቡ ያሳተምኩትን መጻሕፍ ልኬአለሁ።

*The Nile Valley Civilization: A Historiographical Commentary on Ancient Africa*  
A Thematic College Handbook for Africana Studies, 2016. [pp 502 Amazon.com].